

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan Akademik Tezlerin Sistematik Derleme Yöntemi ile İncelenmesi

An investigation of Academic Thesis Written on Teaching Turkish as a Foreign Language through Systematic Compilation Method

Ayhan Dönmez¹

Received 19 January 2024

Received in revised form 21 February 2024

Accepted 25 February 2024

APA Citation: Dönmez, A. (2024). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine yazılan akademik tezlerin sistematik derleme yöntemi ile incelenmesi. *Türkçe Uygulamalı Dilbilim Dergisi* 2(1), 23-32.

Özet

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine yazılan akademik tezlerin sistematik derleme yöntemi aracılığıyla farklı boyutlarda incelenerek raporlaştırılması amaçlanmıştır. Bu nedenle yöntem olarak sistematik derleme yöntemi kullanılmış, araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak belirlenen kriterler ile 132 akademik teze ulaşılmış, ulaşılan akademik tezlerin yayım yılı, yayım sağlayan üniversitesi, içeriğinde kullanılan yöntemi ve konuları bakımından incelenmiştir. Araştırma sonucunda 2020-2023 yılları arasında ulaşılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu, en fazla akademik çalışmanın 2022 yılında yayımlandığı, en çok yayın üreten üniversitenin Hacettepe Üniversitesi olduğu, araştırmaların büyük bir bölümünde nitel araştırma yönteminin kullanıldığı ve konu seçimi olarak en çok kitap veya setlerin öğretim niteliklerinin incelendiği tespit edilmiştir. Araştırma sonunda araştırmacı tarafından yüksek lisans yayınlarının yanı sıra doktora yayınlarına da ağırlık verilmesi, çok az sayıda çalışma yayımlayan üniversitelerin çalışmalarını artırması, nitel yöntemin yanı sıra nicel ve karma yöntemlere de fazla yer verilmesi ve konuların ağırlıklı olarak Türkçe öğretimi üzerine yazılan kitap ve setlerin incelenmesinin yanı sıra öğrencilerin Türkçeye yönelik başarılarını, dört temel becerilerinin niteliklerini, tutumlarını ve motivasyonlarının incelendiği çalışmalara yer verilmesi gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi; sistematik derleme yöntemi; akademik tezler.

Abstract

In this study, it is aimed to examine and report academic theses written on teaching Turkish as a foreign language in different dimensions through the systematic compilation method. For this reason, the systematic compilation method was used as a method, 132 academic theses were reached with the criteria determined by the researcher by taking expert opinion, and the academic theses were examined in terms of the year of publication, the university providing the publication, the method used in their content and their subjects. As a result of the research, the majority of the studies reached between 2020-2023 were master's thesis, the most academic studies were published in 2022, the university that produced the most publications was Hacettepe University, the qualitative research method was used in a large part of the research, and the most preferred topic was books or books. It was determined that the teaching qualities of the sets were examined. At the end of the research, the researcher focused on doctoral publications as well as master's degree publications, increased the studies of universities that publish very few studies, gave more place to quantitative and mixed methods as well as qualitative methods, and examined the books and sets written mainly on Turkish teaching, as well as examining the subjects. It has been suggested that studies examining students' achievements in Turkish, the qualities of their four basic skills, their attitudes and motivations should be included.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language; systematic compilation method; academic theses.

¹Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, ayhandonmez1903@gmail.com. ORCID: 0000-0003-1499-319X.

1. Giriş

İletişimsel bir öge olan dil, insanları birbirine bağlayan çok önemli bir araçtır. Aksan'a (2003, s. 55) göre dil; düşünce, duygu ve isteklerin toplum içerisinde ses ve anlam olarak ortak biçimde olan öğeler ve kurallardan faydalanılarak bireylerin birbirlerine aktarılmasına olanak tanıyan çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir. Dil öğretimi anne karnında başlayan bir süreç olmasına karşın yabancı dillerin öğretimi bireyin kendi dilini tanıdıktan sonra gerçekleşmektedir. Birey yaklaşık 12-18 aylıkken ilk kelimelerini söylemeye başlamakta 3 yaş itibariyle çoğu çocuk konuşmaya başlamaktadır. Ancak ikinci bir dil öğretimine kimi ebeveynler çocukları çok küçük yaşta yönlendirmekte, kimileri ise çocuğun okul hayatının başlamasını beklemektedir. Ancak ne zaman olursa olsun ikinci bir dil öğretilirken ortaya konan materyaller ilgi çekici olmalıdır. Çünkü öğrenilenlerin akılda kalıcılığını sağlamak ve öğrenenin motivasyonunu artırmak çok önemli bir olgudur (Köksal ve Varışoğlu, 2014, s. 77). Özellikle yabancı bir dili öğrenmeye çalışan bir bireyin yalnızca belli kalıpları kullanmaması, öğrenilen dilin ayrıntılarına girerek anlamları kavrayıp özümsemesi gereklidir. Böylece öğrencinin öğrendiği ikinci dilin kültürünü de öğrenmesi kolaylaşır (Bölükbaş ve Keskin, 2010, ss. 226-227). Bu bağlamda ikinci dil öğretiminde verimli bir öğretim ortamı sağlamak, kaliteyi artırmak ve öğrencileri isteklendirmek için onların mümkün olduğu kadar tüm uyarıcılarını harekete geçirmek gerekir (Arslan ve Adem, 2010, s. 65).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ya da yabancılara Türkçe öğretimi geçmişi uzun bir tarihe dayanan bir öğretim alanıdır. Döneminin pek çok araştırmacısı bu alana yoğunluk göstererek Türkçeyi, Türk kültürünü ve tarihini öğretmek için çabalamış, geçmişe yönelik birçok eseri milli servetimize dahil ederek bu alanı zenginleştirmek adına katkıda bulunmuştur. Bu eserlere Kaşgarlı Mahmud'un Divânü Lugâti't-Türk eseri başta olmak üzere Kitabü'l-İdrak Li Lisânü'l-Etrak –Esirü'd-din Ebû Hayyân, Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fil-Lûgati't-Türkiyye, Codex Comanicus gibi çok sayıda eser örnek gösterilebilir. Tüm bunların yanı sıra yabancı bir dil bilmek günümüz dünyasında bir ihtiyaç haline gelmiş, hatta insanlar ikinci bir yabancı dil öğrenimine yönelmiştir. Günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı, açılan kurslarla (TÖMER, Yunus Emre Enstitüsü, DİLMER...) desteklendiği gibi yayımlanan akademik tezlerle de gelişme göstermektedir. Geçirdiği değişimler sonucu zengin bir dil olarak karşımıza çıkan Türkçe (Karakuş, 2006), kendisine olan ilgi ve ihtiyaç gereği birçok kıtaya yayılmış ve etkisini hemen her alanda göstermiş bir dildir.

Bu araştırmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine yazılan lisansüstü akademik tezler çeşitli boyutlarda incelenmiş ve raporlanarak alanyazına dair bir boşluğun kapatılması amaçlanmıştır. Araştırmada birçok akademik teze ulaşılmış, sistemantik derleme yöntemi ile ulaşılan çalışmaların bir kısmı inceleme kapsamına alınmıştır. İncelemeye alınan akademik tezlerin yayımlanma yılı, yayımlandığı üniversite, kullanıldığı yöntem ve belirlenen konuları irdelenmiş ve ulaşılan sonuçlar değerlendirilerek araştırmacı tarafından gelecekte yapılacak çalışmalarla ilgili birtakım önerilerde bulunulmuştur. Bu nedenle bu

araştırmanın problem cümlesi olarak “Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yayımlanmış lisansüstü akademik tezlerin yıllara, üniversitelere, yöntemlere ve konularına göre dağılımı nasıldır?” sorusu belirlenmiştir.

2. Yöntem

Bu araştırma sistematik derlemeye dayalı nitel bir araştırmadır. Sistemantik derleme yöntemi belli bir konu çevresinde yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçların sentezlenerek özetlenmesine dayanan (Gökdemir ve Dolgun, 2020), özellikle eğitim araştırmaları kapsamında kullanılan (Bearman ve diğ., 2012) bir yöntemdir. Yöntemde araştırmacı tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde elde edilen çalışmalar incelenmiş, bir sonuca ulaşılmış ve yayımlanmak üzere raporlanmıştır.

2.1. Araştırma verileri

Araştırma verileri araştırmacı tarafından belirlenen kriterlerle Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) bünyesinde yayımlanmış 132 adet yüksek lisans ve doktora tezinden oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından belirlenen kriterler veri toplama süreci başlığı altında sunulmuştur.

2.1.1. Veri toplama süreci

Bu çalışmanın problem cümlesi “Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yayımlanmış lisansüstü akademik tezlerin yıllara, üniversitelere, yöntemlere ve konularına göre dağılımı nasıldır?” biçimindedir. Çalışmalar, uzman görüşü alınarak belirlenen kriterler baz alınarak seçilmiştir. Söz konusu kriterler şu şekildedir:

- Çalışmalar Yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında olmalı,
- Çalışmalar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) bünyesinde yayımlanmış olmalı,
- Çalışmaların tam metnine ulaşılabilir olmalı,
- Çalışmalar 2020-2023 yılları arasında yayımlanmış olmalı,
- Çalışmaların yayın dili İngilizce ya da Türkçe olmalı.

Çalışmalar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) veritabanı “Yabancılara Türkçe öğretimi”, “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi” ve “Teaching Turkish as a foreign language” anahtar sözcükleri ile taranmış, 573 adet yüksek lisans ve doktora çalışmalarına ulaşılmıştır. Çalışmaların 441 adeti “Çalışmalar 2020-2023 yılları arasında yayımlanmış olmalı” kriterini karşılayamadığı için araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Ulaşılan çalışmaların 104’ü yüksek lisans tezi, 28’i doktora tezi olarak tespit edilmiştir.

2.1.2. Verilerin analizi

Verilerin analiz edilmesinde betimsel içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular tablolastırılmıştır. Tablolarda yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan

akademik tez çalışmalarında tezin türüne, yayımını yapan üniversiteye, kullanılan yöntem ve konulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular nitel olarak yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Bu çalışmada elde edilen bulgular 2020-2023 yılında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) bünyesinde yayımlanmış lisansüstü akademik tezlerden oluşmaktadır. Bulgular, yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayımlanmış akademik tezlerin yıllara, eğitim programlarına, üniversitelere, kullanılan yöntem ve konularına göre tablolaştırılarak incelenmiştir. Bu bağlamda yayımlanan akademik tezlerin yıllara ve eğitim programlarına göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayımlanan lisansüstü akademik tezlerin yıllara ve eğitim programlarına yönelik dağılımı

Yıllar	Yayımlanan Tezin Türü					
	Yüksek Lisans Tezi		Doktora Tezi		Tezlerin Genel Toplamı	
	f	%	f	%	f	%
2020	13	12,49	3	10,74	16	12,12
2021	28	26,92	7	24,99	35	26,51
2022	35	33,65	7	24,99	42	31,81
2023	28	26,94	11	39,28	39	29,56
Toplam	104	100	28	100	132	100

Tablo 1’de sunulan verilere göre 2020 yılında 16, 2021 yılında 35, 2022 yılında 42 ve 2023 yılında 39 adet akademik tez yayımlanmıştır. Bu akademik tezlerin 104’ü yüksek lisans tezi, 28’i ise doktora tezi şeklindedir. 2020 yılından sonra açık bir biçimde yüksek lisans ve doktora tezlerinde artış yaşandığı görülmektedir. Söz konusu artışın pandemi sonrasına denk geldiği ve bu nedenle artışın gerçekleştiği söylenebilir. Ancak bu artış yüksek lisans tezlerinde 2023 yılında azalışa geçmiş, doktora tezlerinde ise durağan 2022 yılı sonrasında 2023 yılında tekrar bir artışa geçtiği belirlenmiştir. En çok akademik tezin 2022 yılında, en az 2020 yılında yayımlandığı tespit edilmiştir. Yayımlanan söz konusu tezlere hangi üniversitelerin katkı sağladığı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayımlanan lisansüstü akademik tezlerin üniversitelere yönelik dağılımı

Üniversite	Lisansüstü Tezler					
	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Adıyaman Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Akdeniz Üniversitesi	3	2,88	-	-	3	1,51
Amasya Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Anadolu Üniversitesi	-	-	1	3,57	1	0,75
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2	1,92	-	-	2	1,51
Atatürk Üniversitesi	-	-	1	3,57	1	0,75
Bartın Üniversitesi	3	2,88	-	-	3	2,27
Bursa Uludağ Üniversitesi	4	3,84	-	-	4	3,03
Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi	8	7,69	1	3,57	9	6,81

Dokuz Eylül Üniversitesi	13	12,49	3	10,71	16	12,12
Düzce Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Erciyes Üniversitesi	-	-	1	3,57	1	0,75
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	3	2,88	-	-	3	2,27
Gazi Üniversitesi	3	2,88	1	3,57	4	3,03
Gaziantep Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Hacettepe Üniversitesi	10	9,61	13	46,45	23	17,42
İnönü Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
İstanbul Arel Üniversitesi	2	1,92	-	-	2	1,51
İstanbul Aydın Üniversitesi	2	1,92	-	-	2	1,51
İstanbul Üniversitesi	12	11,53	1	3,57	13	9,84
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Kırıkkale Üniversitesi	3	2,88	-	-	3	2,27
Kocaeli Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Marmara Üniversitesi	2	1,92	-	-	2	1,51
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Mersin Üniversitesi	3	2,88	-	-	3	2,27
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	13	12,60	-	-	13	9,84
Nevşehir Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Ordu Üniversitesi	2	1,92	-	-	2	1,51
Sakarya Üniversitesi	1	0,96	1	3,57	2	1,51
Selçuk Üniversitesi	-	-	1	3,57	1	0,75
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	0,96	-	-	1	0,75
Uşak Üniversitesi	1	0,96	1	3,57	2	1,51
Yıldız Teknik Üniversitesi	3	2,88	3	10,71	6	5,5
Toplam	104	100	28	100	132	100

Tablo 2 incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine en fazla yayın üreten üniversitenin 10 yüksek lisans ve 13 doktora tezi ile Hacettepe Üniversitesi olduğu görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nin ardından 13 yüksek lisans ve 3 doktora tezi ile Dokuz Eylül Üniversitesi gelmekte, bu sıralamadan sonra İstanbul Üniversitesi ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi 13 akademik tez ile alana akademik tez üreten üniversiteler arasında üçüncü sırada görülmektedir. Söz konusu üniversitelerin ardından sırasıyla 9 adet akademik tez ile Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi; 6 adet akademik tez ile Yıldız Teknik Üniversitesi; 4 adet akademik tez ile Bursa Uludağ ve Gazi Üniversiteleri; 3 adet akademik tez ile Bartın, Fatih Sultan Mehmet Vakıf, Kırıkkale ve Mersin Üniversiteleri; 2 adet akademik tez ile Akdeniz, Ankara Hacı Bayram Veli, İstanbul Arel, İstanbul Aydın, Marmara, Ordu, Sakarya ve Uşak Üniversiteleri; 1 adet akademik tez ile Adıyaman, Amasya, Anadolu, Atatürk, Düzce, Erciyes, Gaziantep, İnönü, Karamanoğlu Mehmetbey,

Kocaeli, Mehmet Akif Ersoy, Necmettin Erbakan, Nevşehir, Selçuk ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversiteleri bulunmaktadır. Söz konusu üniversiteler arasında yüksek lisans tezi olarak en fazla yayın yapan Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi, doktora tezi olarak en fazla yayın yapan ise Hacettepe Üniversitesi olmuştur. Yalnızca yüksek lisans tezi yayımlayan üniversiteler Adıyaman, Akdeniz, Amasya, Ankara Hacı Bayram Veli, Bartın, Bursa Uludağ, Düzce, Fatih Sultan Mehmet Vakıf, İnönü, İstanbul Arel, İstanbul Aydın, Karamanoğlu Mehmetbey, Kırıkkale, Kocaeli, Marmara, Mehmet Akif Ersoy, Mersin, Necmettin Erbakan, Nevşehir Hacı Bektaş Veli, Nevşehir, Ordu ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversiteleri iken yalnızca doktora tezi yayımlayan üniversiteler Anadolu, Atatürk, Erciyes, ve Selçuk üniversiteleri şeklindedir. Hem yüksek lisans hem de doktora tezi yayımlayan üniversiteler ise Çanakkale On Sekiz Mart, Dokuz Eylül, Gazi, Hacettepe, İstanbul, Sakarya, Uşak ve Yıldız Teknik Üniversiteleri biçimindedir. Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında yayımlanan tezlerin araştırma yöntemleri ise Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Yabancılara Türkçe Öğretimi Alanında Yayımlanan Lisansüstü Akademik Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Yönelik Dağılımı

Yıllar	Lisansüstü Tezler									
	Nitел Yöntem		Nicel Yöntem		Karma Yöntem		Yöntem Belirtilmemiş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2020	7	8,64	5	17,85	3	15,78	1	25	16	12,12
2021	22	27,16	8	28,57	4	21,08	1	25	35	26,51
2022	24	29,64	10	35,73	6	31,57	2	50	42	31,81
2023	28	34,56	5	17,85	6	31,57	-	-	39	29,56
Toplam	81	100	28	100	19	100	4	100	132	100

Tablo 3 incelendiğinde yayımlanan 132 tezin çok büyük bir çoğunluğunun nitel yöntemle yürütüldüğü görülmektedir. 2021 yılında belirgin bir artış gösteren nitel yöntem kullanımı 2023 yılına kadar artarak devam etmiştir. 2020 yılında nicel yönteme başvuru akademik tezlerin 2022 yılında ikiye katlanarak artış göstermesi ancak 2023 yılında yine yarı yarıya düşüşün olması belirgin bir biçimde görülmektedir. Karma yönteme başvuru tezlerin ise 2020 yılından 2023 yılına kadar düşük de olsa bir artış içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan 4 akademik tezde yöntem belirtilmemiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yayımlanan akademik tezlerin konularına göre dağılımı Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Yabancılara Türkçe Öğretimi Alanında Yayımlanan Lisansüstü Akademik Tezlerin Konusuna ve Yıllara Yönelik Dağılımı

Konu	Yayımlanan Lisansüstü Akademik Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı				Toplam	
	2020	2021	2022	2023	f	%
Yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki çalışmaların dört temel beceri bağlamında incelenmesi	2	10	8	9	29	21,96

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kitap veya setlerin öğretim niteliği açısından incelenmesi	3	6	7	16	32	24,32
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin motivasyonlarının ölçülmesi	1	1	1	-	3	2,27
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde uyarlama çalışmaları	1	4	4	-	9	6,81
Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi merkezleri üzerine çalışmalar	-	1	1	2	4	3,03
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar üzerine çalışmalar	-	1	1	1	3	2,27
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde deyimlerin kullanılması üzerine çalışmalar	2	2	2	-	6	4,54
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde teknolojik araçların kullanımı üzerine çalışmalar	2	-	3	4	9	6,81
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültürel öğeler bağlamında incelenmesi	3	5	1	-	8	6,06
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türkçe ile farklı dil yapılarının karşılaştırılması	-	-	1	1	2	1,51
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özgül olarak dilbilgisi, sözcük ve görgü kurallarının öğretimi üzerine çalışmalar	1	2	6	2	12	9,09
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin dilbilimsel bağlamda incelenmesi	-	1	4	2	7	5,3
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenme modelleri ve yazınsal eserler	-	1	2	1	4	3,03
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar	1	-	-	-	1	0,75
Türkçe yeterlik sınavlarının incelenmesi	-	1	-	-	1	0,75
Yabancılar Türkçe öğreticilerinin tutumlarına yönelik çalışmalar	-	-	1	-	1	0,75
Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programına yönelik çalışmalar	-	-	-	1	1	0,75
Toplam	16	35	42	39	132	100

Tablo 4 incelendiğinde yayımlanan akademik tezlerin en fazla yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kitap veya setlerin öğretim niteliği açısından incelenmesi konusunu temel aldığı görülmektedir. Bu konunun yanı sıra sırasıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki çalışmaların dört temel beceri bağlamında incelenmesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özgül olarak dilbilgisi, sözcük ve görgü kurallarının öğretimi üzerine çalışmaların incelenmesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde uyarlama çalışmaları üzerine konular, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde teknolojik araçların kullanımı üzerine çalışmalar, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültürel öğeler bağlamında incelenmesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin dilbilimsel bağlamda incelenmesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde deyimlerin kullanılması üzerine çalışmalar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi merkezleri üzerine çalışmalar, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan öğrenme modelleri ve yazınsal eserler, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin motivasyonlarının ölçülmesi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar üzerine çalışmalar, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türkçe ile farklı dil yapılarının karşılaştırılması, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde

öğrencilerin ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar Türkçe yeterlik sınavlarının incelenmesi Yabancılara Türkçe öğreticilerinin tutumlarına yönelik çalışmalar ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programına yönelik çalışmalar üzerine konuların yer aldığı görülmektedir.

4. Tartışma

Bu araştırmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi “Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yayımlanmış lisansüstü akademik tezlerin yıllara, üniversitelere, yöntemlere ve konularına göre dağılımı nasıldır?” biçimindedir. Çalışmalar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) veritabanı “Yabancılara Türkçe öğretimi”, “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi” ve “Teaching Turkish as a foreign language” anahtar sözcükleri ile taranmış, 573 adet yüksek lisans ve doktora çalışmasına ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar belirlenen kriterler çerçevesinde incelenerek raporlanmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular nitel olarak yorumlanarak analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgular 2020 yılında 16, 2021 yılında 35, 2022 yılında 42 ve 2023 yılında 39 adet olmak üzere lisansüstü tezlere ulaşıldığını göstermektedir. Söz konusu akademik tezlerin 104’ü yüksek lisans tezi, 28’i ise doktora tezidir. Çelebi ve arkadaşlarına (2019) ait çalışma 2009-2019 yılları arasındaki çalışmaları incelemiştir ve bu çalışmanın bulguları Çelebi ve arkadaşlarına (2019) ait çalışmaya ait bulgularla benzerlik göstermektedir. Bulgular yıllara göre incelendiğinde 2020 yılından sonra bir artışın yaşandığı görülmektedir. Bu artışın nedeni olarak pandeminin bitmesi ve normal hayata geri dönüş gösterilebilir. Yüksek lisans tezleri ayrıca incelendiğinde 2023 yılında çalışma sayısında azalmaya gittiği görülmektedir. Doktora tezlerinde ise 2022 yılında bir duraklama yaşanmış ancak 2023 yılında yeniden bir artışa geçtiği tespit edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde akademik tezlerin en yüksek yayımlandığı yılın 2022, en az yayımlandığı yılın ise 2020 olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin yine pandemi etkisi olarak yorumlanmıştır.

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında en fazla yayın üreten üniversitenin Hacettepe Üniversitesi olduğu tespit edilmiştir. Hacettepe Üniversitesini Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve diğer üniversiteler takip etmektedir. Çalışmanın bulguları Çelebi ve arkadaşlarına (2019) ait çalışmanın bulguları ile karşılaştırıldığında Hacettepe Üniversitesi çalışmalarına ağırlık vererek birinci sıraya yerleştiği, Dokuz Eylül Üniversitesi’nin 2009-2019 yılları arasında 2 adet çalışması bulunurken 2020-2023 yılları arasında 16 çalışmaya yükseldiği ve Gazi Üniversitesi’nin 2009-2019 yılları arasında 15 çalışması bulunurken 2020-2023 yılları arasında yalnızca 4 adet çalışmasının olduğu tespit edilmiştir.

Yayımlanan tezlerin çok büyük bir bölümünde nitel araştırma yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Çalışmanın bulguları Çelebi ve arkadaşlarına (2019) ait çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ancak bu çalışmada nicel ve karma araştırma yöntemlerinin

düşük de olsa bir artış içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra yöntemi belirtilmemiş çalışmalar da mevcuttur.

Çalışmalar konuları bakımından incelendiğinde en fazla yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kitap veya setlerin öğretim niteliği açısından incelenen tezlere ulaşılmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapılırken materyallere olan bağılılığın hala üst düzeyde olması çalışmaların konularını da bu şekilde etkilemiştir. Bu konunun yanı sıra yine büyük oranda öğrencilerin dört temel becerilerini de inceleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Bu konulardan daha az bir biçimde öğrencilerin motivasyonlarının incelendiği çalışmalara da yer verilmiştir. Yabancılar Türkçe öğretiminde sertifika programlarına yönelik çalışmalara çok az yer verilmesi bu konunun öğretimsel açıdan yeniden değerlendirilmesi gerektiği yorumunun yapılmasına yol açmaktadır.

5. Sonuç

Çalışmada genel olarak yüksek lisans tezlerinin fazla olduğu, doktora tezlerinin ise daha düşük bir sayıya sahip olduğu görülmektedir. Alanın zenginleşmesi adına yüksek lisans tezlerinin yanı sıra doktora tezlerinin sayısının arttırılması, daha az çalışma yayımlayan üniversitelerin yabancılar Türkçe öğretimi alanında yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarına ağırlık vermesi, gelecek çalışmalarda nitel yöntemin yanı sıra nicel ve karma yöntemlere daha fazla yer verilmesi ve araştırma konularında kitap ve setlere ağırlık vermenin yanı sıra öğrencilerin Türkçeye yönelik başarılarını, dört temel becerilerinin niteliklerini, tutumlarını ve motivasyonlarının incelendiği çalışmalara yer verilmesi gerektiği araştırmacı tarafından önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2003). *Her yönüyle dil*. Türk Dil Kurumu.
- Arslan, M. & Adem, E. (2010). Yabancılar Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımı. *Dil Dergisi*. 147, 63-86.
- Bearman, M., Smith, C. D., Carbone, A., Slade, S., Baik, C., Hughes-Warrington, M., & Neumann, D. L. (2012) Systematic review methodology in higher education. *Higher Education Research and Development*, 31(5), 625-640. doi:10.1080/07294360.2012.702735.
- Bölükbaş F. & Keskin F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5 (4), 221-235.
- Çelebi, C., Ergül , E., Usta, B., & Mutlu. M. (2019). Türkiye’de yabancılar Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(3), 39-52.

- Gökdemir, F. & Dolgun, G. (2020). Writing material & method section in qualitative, quantitative, systematic review, meta-analysis, and meta-synthesis studies. *Archives of Health Science and Research*, 7(2), 189-195.
- Karakuş, İ. (2006). *Atatürk dönemi eğitim sisteminde Türkçe öğretimi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köksal, D. & Varışoğlu, B. (2014). Yabancı dil öğretiminde temel ilke ve kavramlar. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi: Kuramlar Yaklaşımlar, Etkinlikler*. Pegem Akademi.